

: <http://school2100.com/upload/iblock/edb/edbcdd7d5b96af151fa306acb6f47ef6.pdf>

10. An Encyclopaedia Britannica Company. – Mode of access: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/dramatization>

11. Hornbrook David. Education and Dramatic Art (2002). London and New York. First published 1989 by Basil Blackwell Oxford. – Mode of access: <http://ru.scribd.com/doc/219425072/Hornbrook-David-Education-and-Dramatic-Art>

12. Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore. – Mode of access: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

13. The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Mode of access: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001891/189121e.pdf>

УДК 378. 013 (147)

Тарарак Н. Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри історії педагогіки та
порівняльної педагогіки Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ

У запропонованій статті теоретично обґрунтовано застосування регіонального підходу до проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу мистецького профілю з урахуванням регіональних особливостей культурно-освітнього простору України. Висвітлено поняття «ціннісні орієнтації» студента в контексті аксіологічної парадигми як методологічної основи сучасних педагогічних концепцій, що сприяють розвитку суб'єктного потенціалу особистості, організації ціннісно-орієнтаційної діяльності учасників навчального процесу вищої школи в процесі їх взаємодії в навчальному середовищі. У результаті проведення у межах регіонального підходу порівняльного аналізу діяльності вищих мистецьких закладів різних регіонів України другої половини ХХ століття встановлені певні відмінності у змістових домінантах, що були закладені в основу ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджуваного періоду.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, регіональний підхід, аксіологічна парадигма, педагогічна взаємодія.

***Тарарак Н. Г. Региональный подход к исследованию формирования ценностных ориентаций студентов искусствоведческих вузов Украины.** В статье теоретически обосновано применение регионального подхода к изучению проблемы формирования ценностных ориентаций студентов в учебно-воспитательном процессе высших учебных заведений художественного профиля. Раскрывается понятие «ценностные ориентации» студента в контексте аксиологической парадигмы как методологической основы современных педагогических концепций, которые способствуют развитию субъектного потенциала личности, организации ценностно-ориентационной деятельности участников учебного процесса высшей школы в процессе их взаимодействия. В результате проведения в рамках регионального подхода сравнительного анализа деятельности высших учебных заведений художественного профиля разных регионов Украины второй половины ХХ столетия установлены определенные различия в содержательных доминантах, которые были заложены в основу ценностных ориентаций студенческой молодежи исследуемого периода.*

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, региональный подход, аксиологическая парадигма, педагогическое взаимодействие.

***Tararak N. G. The regional approach to the study of valuable orientations formation of the students of the Art Universities in Ukraine.** The article highlights a concept «value orientations» in the context of the regional approach as a methodological basis of the modern pedagogical conceptions. Regional approach is the study of the problem with taking into consideration economical, geographical, national, and cultural differences of the people development in the frame of different regions of one country. Attention is paid to unique characteristics and peculiarities of a particular region and its comparative analysis with the other regions that influences onto value orientations formation. Regionalization which covers the techniques of delineating space into regions provides the deep material for investigation of the mechanisms of value orientations formation of the students of the Art Universities in Ukraine. It helps to correct development of the subjective potential of a creative personality, organization of valued-orientation activity of the participants of the educational process in the course of their cooperation. As a result of the use of the regional approach in the framework of a comparative analysis of the higher educational institutions of artistic profile of the different regions of Ukraine in the second half of the twentieth century there were established some differences in content dominants, which were laid in the foundation of value orientations of the students in the investigated period. Regionally-led implementation of the mechanisms of value orientations formation is more effective and moves at a faster pace than traditional technical teaching assistance, which usually requires one-sided influence onto the personality and careful schedule planning.*

Key words: value, value orientations, regional approach, axiological paradigm, pedagogical mutual relations.

Глибокі соціальні, духовні й політико-економічні зрушення, що відбуваються в Україні після подій на Майдані у 2014 році, потребують реформування всієї системи освіти, що має сприяти утвердженню людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкриттю її здібностей, пріоритетності загальнолюдських цінностей,

гармонії стосунків людини в суспільстві і з навколишнім середовищем. Замислюючись над сенсом життя, молода людина часто знаходить суперечності у спектрі цінностей, якими користувалася ще донедавна. У ситуаціях особистісної кризи або духовної кризи суспільства загалом, людина опиняється перед необхідністю засвідчити актуальність своїх ціннісних установок, або зазнати потребу в їх корекції чи радикальній зміні.

Проблема формування ціннісних орієнтацій, моніторинг їх змін набуває особливої гостроти у вищих мистецьких ВНЗ, що пояснюється тим, що саме «культурна і мистецька творчість виявляє зміст суб'єктивних настроїв людини і суспільства [1, с. 320], які багато в чому залежать від особливостей регіонального характеру.

Об'єктивно існуючі відмінності в людській життєдіяльності навіть в межах однієї країни, а саме в сенсі та рівнях життя, культурі, господарстві, в суспільно-політичному устрої тощо зумовлюють важливість регіонального підходу до дослідження проблеми формування ціннісних орієнтирів студентів мистецьких вишів країни.

Проведений науковий пошук свідчить про те, що останнім часом педагогічна наука все частіше звертається до використання регіонального підходу до вивчення педагогічної спадщини.

Зазначимо, що виникнення інтересу до регіонального виміру історико-педагогічного процесу, як зазначає О. Сухомлинська, пов'язане перш за все з тим, що сьогодення визначається історією. Усі суспільні позитивні чи негативні явища стають наслідком нашого віддаленого та близького минулого [3, с. 42]. У своїй роботі «Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір» [3, с. 43–48] академік Сухомлинська О. В. указує, що в нашій країні регіональний вимір з'явився ще в XVI ст. та існував досить тривалий час, «географічно переміщуючись стосовно центру продукування педагогічної думки та освітньої політики» [2, с. 43–48].

Але аналіз наукових досліджень, на жаль, свідчить, що за радянських часів «діяльність навчально-виховних закладів розглядалася за політико-ідеологічним поділом – загальносоюзним і «союзних республік», що передбачав і певні відмінності, але на них не наголошувалося» [3, с. 43]. На необхідність звернення до регіонального підходу задля розв'язання різноманітних наукових питань українські вчені почали вказувати наприкінці XX – початку XXI століття, а саме у своїх дослідженнях, пов'язаних із еволюцією духовної культури (В. Кіпень, П. Кононенко, В. Мельник, А. Соколова, Л. Соколюк, А. Яртись), регіональними відмінностями у психології та ментальності (М. Вівчарик, Т. Воропаєва), формуванням ціннісних орієнтацій (Р. Кубанов, Л. Тарарак). Регіональний підхід до проблеми формування системи цінностей учнівсько-студентської молоді представлено в працях А. Артюхіної, В. Курила, В. Лугового, П. Михеда, С. Савченка, В. Чернобровкіна, Н. Чернухи та ін.

Проте проблемам урахування особливостей регіонального культурно-освітнього простору в процесі формування ціннісних орієнтацій у студентів мистецьких ВНЗ України сучасними науковцями було приділено недостатньо уваги.

Мега дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні застосування регіонального підходу до проблеми формування ціннісних орієнтацій студентів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу мистецького профілю з урахуванням регіональних особливостей культурно-освітнього простору України.

Приступаючи до аналізу наукової літератури, погодимося з думкою М. Шульги про те, що регіональність як об'єктивна даність притаманна практично всім країнам світу і є об'єктивним феноменом і невід'ємним атрибутом будь-якої держави [6, с. 4].

Особливості регіональних культур формувалися під впливом різних чинників, роль і значення яких змінювалися у процесі становлення культури. Україна належить саме до тих держав, де одна частина території помітно відрізняється від інших її частин за низкою чинників, а саме: природно-біологічний (тобто своєрідність існування людини як біологічного виду, її діяльність задля виживання); географічний (що акцентує увагу на ролі ландшафту і кліматичних умов); етнопсихологічний (пов'язаний зі специфікою формування історико-культурної спільноти, тобто народу, нації, її національним характером і духом).

Щоб зрозуміти особливості генезису регіональної системи мистецької освіти та ціннісних орієнтацій студентства, перш за все необхідно визначитися зі змістом поняття «ціннісні орієнтації» студента.

Так, якщо у філософії поняття цінностей використовується задля виявлення і характеристики сутності ціннісних орієнтацій, а у соціології – через розгляд системи соціальних зв'язків і залежностей, що визначають процес формування соціальних ціннісних орієнтацій і суспільних взаємовідносин, то у психолого-педагогічних науках цінність, зазвичай, розглядається шляхом аналізу механізму формування ціннісних орієнтацій і їх впливу на розвиток особистості. На думку Б. Чижевського, «ціннісна орієнтація служить своєрідним критерієм, доленосним фільтром у визначенні ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, системи установок, відстоюванні принципів і переконань» [4, с. 146].

Молодість – це пора надій, відкритих можливостей, вибору свого майбутнього, закладення його основ. Звертаючись до постулатів вікової психології, характерним для цього періоду розвитку особистості стає формування стійкої системи цінностей, становлення самосвідомості і формування соціального статусу. Час студентських років співпадає зі здатністю молодої талановитої людини до засвоєння величезного потоку інформації, особливою сприйнятливістю до всього нового, «оголеністю» душевних переживань майбутнього митця. З одного боку, у цей період розвиваються критичність мислення, прагнення сформулювати свою особистісну позицію та думку, надати власну оцінку різним явищам, приймати нехай незрілі, але свої рішення. А з іншого боку, така доволі активна ціннісно-творча діяльність майбутнього митця носить лімітований характер через відсутність достатніх знань і навичок, практичного досвіду творчої діяльності, а також незавершеність і недосконалість особистої системи цінностей студента через використання ним установок і стереотипів, що були сформовані ще у попередньому віці.

Інтерес до формування ціннісних орієнтацій студентів мистецьких вишів сучасних педагогів-науковців обумовлений їх зацікавленістю в збереженні самобутності національної культури й свідомості у зв'язку з духовним розвитком, соціально-культурним становленням особистості та системи виховання загалом.

Географічні, економічні, соціальні, культурні та релігійні відмінності розвитку регіонів України зумовлені самою історією українського народу, традиції і культура частин якого обумовлена територіальною належністю у певні історичні часи до різних держав, а саме: Російської та Австро-Угорської імперії, згодом СРСР й Польщі, а також Румунії та Чехословаччини.

Отже, географічне розташування України між Центральною Європою та Росією зумовлює й різноманітність набору цінностей етносу кожної з її частин. Так, східна частина населення України тяжіє до російської ціннісної системи, найбільш вагомими в ієрархії яких є колективізм, державність, справедливість розподілу матеріальних благ, а також індустріальний розвиток. Прагнення верств населення західної України зумовлювалися такими цінностями, які, на думку Н. Шилова, конкретизують гуманізм (безпека, благоустрій, гідність людини, її свобода та всебічний розвиток) [5, с. 239–240], а також демократія, індивідуальність, особистісний успіх і сільськогосподарська праця.

У результаті проведення у межах регіонального підходу порівняльного аналізу діяльності вищих мистецьких закладів різних регіонів України другої половини ХХ століття встановлені певні відмінності у змістових домінантах, що були закладені в основу ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджуваного періоду. З'ясовано, що у ВНЗ мистецького профілю західних регіонів країни переважали етномистецькі цінності із певною національно-романтичною забарвленістю, що знаходило реалізацію у розвитку усього розмаїття видів народного декоративно-прикладного мистецтва та фольклору.

Формування ціннісних орієнтацій студентства вищої мистецької школи східних регіонів характеризувалося більш низькою позицією етнічного компоненту в ієрархії цінностей, що рефлексувалося у превалюючій художньо-промисловій спрямованості, яке сприяло зародженню саме технічної естетики дизайну саме у зазначених ВНЗ, а також акценті музичної вищої освіти на важливості надбання студентами академічних знань та опанування виконавською технікою.

На розвиток вищої школи за профілем мистецтва центрального регіону завжди базувалися на цінностях європейської духовної культури й безмежному потенціалі національно-культурних традицій, що відзначилося на гармонійному поєднанні декоративно-прикладного мистецтва із художньо-промисловим напрямом із поступовим домінування останнього. Музичні цінності зазначених областей знаходилися під впливом фестивального руху, де відчувалися певна концептуальна специфіка ціннісних орієнтирів, їх динамічність відповідно до кожного культурно-історичного витку розвитку суспільства.

Цілісне вивчення педагогічної спадщини нашої країни, що є базовою умовою об'єктивного розуміння педагогічних проблем у системі сучасної освіти, є неможливим без порівняльного аналізу регіональних особливостей формування ціннісних орієнтацій студентства України. Саме регіональний підхід зосереджує увагу на вивченні специфічного для кожного регіону просторового поєднання студентства, а також враховує те, що відрізняє один район від іншого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник. – [Вид. 2-е, перероб. і доп.] / За ред. проф. А. Яртіся та проф. В. Мельника. – Львів : Світ, 2005. — 568 с.
2. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2007. – № 2. – С. 42–49.
3. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес в Україні: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : АПН, 2003. – 68 с.
4. Чижевський Б. Г. Актуальні проблеми побудови системи виховання в умовах державотворення / Б. Г. Чижевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 145–148.
5. Шилов Н. В. Ментальність населення: регіональний аспект / Н. В. Шилов // Регіональна політика України: концептуальні засади, історія, перспективи: Міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 листопада, 1994 р. – К., 1995. – С. 239–241.
6. Шульга М. О. Проблеми формування державної регіональної політики / М. О. Шульга // Регіональна політика України : концептуальні засади, історія, перспективи: міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 листопада, 1994 р. – К., 1995. – С. 3–24.

УДК: 378.147:78

Гречаник Н. І.

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПЛОЩИНІ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розкривається доцільність і шляхи впровадження синергетичного підходу в диригентсько-хорову підготовку майбутнього вчителя музики з метою ефективності формування фахової компетентності. Пропонується інтерпретація ключових понять проблеми: «диригентсько-хорова підготовка майбутнього вчителя музики», «фахова компетентність майбутнього вчителя музики», «принцип синергетики». Поряд із цим акцентується увага на окремих позиціях розвитку умінь, навичок музично-просвітницької компетентності студентів.